

Grundskolenämnden

Förslag till beslut - Svar på kommunrevisionens granskning av styrning och uppföljning av fritidshemmen

Förslag till beslut

Barn- och utbildningsförvaltningens förslag till svar antas som grundskolenämndens förslag till svar till kommunrevisionen över granskningsrapporten av styrning och uppföljning av fritidshemmen.

Förslag till kommunfullmäktige

Kommunrevisionens granskningsrapport av styrning och uppföljning av fritidshemmen och grundskolenämndens svar läggs till handlingarna.

Ärendebeskrivning

Revisionsbolaget KPMG har på uppdrag av kommunens revisorer genomfört en granskning av styrning och uppföljning av fritidshemmen. Syftet med granskningen har varit att titta på hur grundskolenämnden som huvudman för fritidshemmet, genom sin styrning och uppföljning, säkerställer att utbildningen genomförs enligt skollagens och läroplanens krav samt beslutade interna riktlinjer.

Revisionens granskning pekar på flera brister inom fritidshemmen bland annat att beslutade interna riktlinjer inte är ändamålsenliga, att det inte finns legitimerad och behörig personal samt att det inte finns funktionella lokaler. Granskningen bedömer även att det ej säkerställts att rektors ledarskap vid varje enhet motsvarar de behov som finns för att säkra en likvärdig verksamhet av hög kvalitet. Vidare bedömer revisionen att det finns brister i kommunens tilldelning och fördelning av resurser till fritidshemmet. Däremot konstaterar man att åtgärder har vidtagits och vidtas för att stärka förutsättningar för en god verksamhet och att det pågår ett arbete för att stärka kvalitetsarbetet.

Utifrån granskningen föreslår revisionen därför grundskolenämnden att:

- tydliggöra fördelningen av resurser per verksamhet samt fördela resurser efter elevers olika förutsättningar och behov. (2 kap. 8 b §)
- tydliggöra syftet med fritidshem – öppen verksamhet och utifrån syftet säkerställa att förutsättningar att uppnå detta finns vid respektive enhet
- säkerställa att rektor vid varje fritidshem ges förutsättningar att leda och samordna det pedagogiska arbetet. (2 kap. 9 § Skoll)
- säkerställa att det vid varje fritidshem finns legitimerade och behöriga lärare som har förutsättningar att ta ansvar för utbildningen utifrån gällande styrdokument. (2 kap. 15 § och 14 kap. 2 § Skoll) Eskilstuna kommun 2023-09-25 2 (2)
- systematiskt följa upp förutsättningar för fritidshemmet och dess verksamhet samt då brister identifieras vidta kraftiga och riktade insatser. (4 kap, 3, 5-6 och 7 §§ Skoll)
- lyfta fram fritidshemmets verksamhet som en viktig arena inom ramen för kommunens övergripande trygghetsarbete.

Grundskolenämndens svar

Nedan följer grundskolenämndens svar till kommunrevisionens samtliga förslag på åtgärder:

1. tydliggöra fördelningen av resurser per verksamhet samt fördela resurser efter elevers olika förutsättningar och behov

Vår bedömning är att det är tydligt vilka resurser som fördelas till fritidshem då det beslutas om egen skolpeng för fritidshem. Även strukturersättning fördelas till elever i fritidshem.

2. tydliggöra syftet med fritidshem – öppen verksamhet och utifrån syftet säkerställa att förutsättningar att uppnå detta finns vid respektive enhet

Fritidshemmet ska enligt skollagen 14 kap komplettera utbildningen i förskoleklassen, grundskolan och den anpassade grundskolan. Syftet är att stimulera elevernas utveckling och lärande samt erbjuda en meningsfull fritid och rekreation till eleverna. Utbildningen ska utgå från en helhetssyn på eleven och elevens behov och främja allsidiga kontakter och social gemenskap.

Fritidshem ska erbjudas till och med vårterminen det år då eleven fyller 13 år. Från och med höstterminen det år då eleven fyller 10 år får öppen fritidsverksamhet erbjudas i stället för fritidshem, om eleven inte på grund av fysiska, psykiska eller andra skäl är i behov av sådant särskilt stöd i sin utveckling som endast kan erbjudas i fritidshem. Öppen fritidsverksamhet är en annan typ av verksamhet och regleras i skollagen kapitel 25 ”*Annan pedagogisk verksamhet*”.

Fritidshemmet har en egen läroplan, allmänna råd finns för hur verksamheten ska bedrivas och omfattas av skollagens krav på legitimerade lärare. För öppen fritidsverksamhet finns inget motsvarande annat än att läroplanen för fritidshemmet ska vara vägledande även för öppen fritidsverksamhet.

Både öppen fritidsverksamhet och fritidshemmet ska fungera som ett komplement till skolan, båda ska ha ett pedagogiskt innehåll och ska hålla öppet för att tillgodose behovet av omsorg medan vårdnadshavare arbetar eller studerar. Syftet med den öppna fritidsverksamheten är att ju äldre eleven blir ska eleven succesivt kunna ta mer och mer ansvar för sig själv. Öppen fritidsverksamhet kan bedrivas av kommuner i olika organisatoriska former exempelvis av skolor eller fritidsgårdar, av enskilda huvudmän, av förbund eller föreningar.

Avgörande för kvalitet i fritidshemmet är tillgången till utbildad personal. Utifrån att det är brist på utbildade lärare mot fritidshem har förvaltningen höstterminen 2022 tillsatt två förstelärare som på delar av sin tjänst har i uppdrag att stödja skolledning och fritidshemspersonal. Uppdraget handlar om att utveckla lärandet på samtliga fritidshem i kommunen. Under 2024 tillsätts ytterligare två förstelärare för uppdraget.

3. säkerställa att rektor vid varje fritidshem ges förutsättningar att leda och samordna det pedagogiska arbetet.

Det pedagogiska arbetet avseende fritidshem har ägnats särskild uppmärksamhet i det nya årshjulet för grundskolans systematiska kvalitetsarbete. Rektorer kommer att få värdefull kompetenspåfyllnad avseende fritidshemmets uppdrag från såväl förvaltning som externa aktörer. Utöver detta så ägnar såväl avdelningschefer som kvalitetschef extra uppföljningstid när det gäller att följa upp kvaliteten i våra fritidshem. Rektorer får stöttning gällande hur man kan skapa forum och utvecklingsorganisation som stödjer ett systematiskt kvalitetsarbete på fritids. Här behövs såväl tid för de som arbetar i verksamheten som tydligt uppdrag från rektor och förvaltning. Utöver ovanstående så riktar skolchef en särskild satsning som omfattar ytterligare två förstelärartjänster till fritidshemmet. Dialog är upprättad med fackliga representanter kring hur dessa uppdrag kan komma att utformas.

4. säkerställa att det vid varje fritidshem finns legitimerade och behöriga lärare som har förutsättningar att ta ansvar för utbildningen utifrån gällande styrdokument.

Kontakter har upprättats med flera lärosäten i Västmanland för att se om samverkan kring en professionsutbildning kan ske, riktad till de som idag arbetar i fritidshemmen i Eskilstuna kommun. På så sätt hoppas vi kunna utöka behörighetsgraden. Tät dialog med professionen och fackliga representanter kring hur vi gör arbetet i Eskilstuna fritidshem attraktivt pågår också parallellt. Förhoppningen är att också kunna locka tillbaka behöriga lärare mot fritidshem som lämnat för andra yrken.

5. systematiskt följa upp förutsättningar för fritidshemmet och dess verksamhet samt då brister identifieras vidta kraftiga och riktade insatser.

Ett större arbete har inletts för att särskilt identifiera förutsättningarna för fritidshemspersonal i Eskilstuna kommun. Avdelningschef för F-6 skolor har personligen närvarat vid flertalet konferenser riktade till personalkategorin och särskild samverkan har inletts med rektorer på vissa enheter för att undersöka förutsättningarna men också för att arbeta fram förslag på hur ledstängerna för ett särskilt systematiskt kvalitetsarbete på fritids kan se ut. Dessa skolor blir då ”pilotskolor” som kan gå före och entusiasmera rektorskollegor och personal på andra enheter kring hur ett framgångsrikt sådant arbete kan se ut. Även här har fackförbundet Sveriges lärare varit involverade och bidraget stort.

6. lyfta fram fritidshemmets verksamhet som en viktig arena inom ramen för kommunens övergripande trygghetsarbete.

I grundskolenämndens verksamhetsplan 2024 har nämnden särskilt prioriterat ”vidareutveckling av Trygga barn och unga med fokus på att komplettera arbetet med lägre åldrar”.

Som benämns i rapporten är Trygga Unga en stor del av Eskilstuna kommuns trygghetsarbete, som dock inte når målgruppen inom fritidshemmets verksamhet. Att vidareutveckla Trygga barn och komplettera med lägre åldrar kommer bidra till att vi breddar trygghetsarbetet där barn inom fritidshemmets verksamhet inkluderas. Ett arbete är påbörjat och det planeras att tas ett beslut i kommunfullmäktige under kvartal ett om Trygga barns inriktning.

Beslutet skickas till:
Kommunstyrelsen
Kommunrevisionen

BARN- OCH UTBILDNINGSFÖRVALTNINGEN

Lina Axelsson Kihlblom
Förvaltningschef

Susanne Englund
Skolchef

Granskning av styrning och uppföljning av fritidshemmen

Rapport
Eskilstuna kommun

KPMG AB
2023-09-25
Antal sidor 19

Eskilstuna kommun

Granskning av styrning och uppföljning av fritidshemmen

2023-09-25

Innehållsförteckning

1	Sammanfattning	3
2	Bakgrund	5
2.1	Syfte, revisionsfrågor och avgränsning	5
2.2	Revisionskriterier	6
2.3	Metod	6
3	Resultat av granskningen	7
3.1	Resurser	7
3.1.1	Bedömning	9
3.2	Rektors ledarskap	9
3.2.1	Bedömning	9
3.3	Personal	10
3.3.1	Bedömning	13
3.4	Elevers lärande och arbetsmiljö	13
3.4.1	Bedömning	14
3.5	Samverkan <i>Trygga unga</i>	14
3.5.1	Bedömning	14
3.6	Uppföljning	14
3.6.1	Bedömning	16
3.7	Fördjupning – öppen verksamhet	16
3.7.1	Bedömning	18
4	Slutsats och rekommendationer	18

1 Sammanfattning

Vi har av Eskilstuna kommuns revisorer fått i uppdrag att bedöma hur grundskolenämnden som huvudman för fritidshemmet, genom sin styrning och uppföljning säkerställer att utbildningen genomförs enligt skollagens och läroplanens krav och beslutade interna riktlinjer. Uppdraget ingår i revisionsplanen för år 2023.

Vår sammanfattande bedömning utifrån granskningens syfte är att grundskolenämndens styrning och uppföljning vad gäller att säkerställa att fritidshem erbjuds och utformas enligt styrdokumentens krav och beslutade interna riktlinjer inte är ändamålsenlig.

Vår bedömning bygger vi på att det inte vid varje fritidshem finns legitimerad och behörig personal eller dito personal i tillräcklig omfattning som kan ta ansvar för verksamheten enligt gällande styrdokument. Utifrån kompetensförsörjningsläget och personalgruppernas sammansättning bedömer vi att det inte är säkerställt att rektors ledarskap vid varje enhet motsvarar de behov som finns för att säkra en likvärdig verksamhet av hög kvalitet. Vi bedömer att det finns brister i kommunens tilldelning och fördelning av resurser till fritidshemmet. Det är en brist om grundtilldelningen inte motsvarar de faktiska kostnaderna för den ordinarie verksamheten. Därmed får inte heller strukturersättningen den effekt som avses, det vill säga att möjliggöra särskilda insatser för eleverna med särskilda behov. Ekonomistyrningen försvåras på samtliga nivåer.

Brist på legitimerad och behörig personal och på ändamålsenliga lokaler gör att verksamheten inte fullt ut och inte likvärdigt kan stimulera elevers utveckling och lärande och inte heller erbjuda meningsfull fritid och rekreation.

Vi bedömer att huvudmannen bedriver ett systematiskt kvalitetsarbete, men att arbetet har brister. Vi konstaterar dock att åtgärder har vidtagits och vidtas för att stärka förutsättningar för en god verksamhet och att det pågår ett arbete för att stärka kvalitetsarbetet.

Utifrån vår bedömning och slutsats rekommenderar vi grundskolenämnden att:

- tydliggöra fördelningen av resurser per verksamhet samt fördela resurser efter elevers olika förutsättningar och behov. (2 kap. 8 b §)
- tydliggöra syftet med fritidshem – öppen verksamhet och utifrån syftet säkerställa att förutsättningar att uppnå detta finns vid respektive enhet.
- säkerställa att rektor vid varje fritidshem ges förutsättningar att leda och samordna det pedagogiska arbetet. (2 kap. 9 § SkoL)
- säkerställa att det vid varje fritidshem finns legitimerade och behöriga lärare som har förutsättningar att ta ansvar för utbildningen utifrån gällande styrdokument. (2 kap. 15 § och 14 kap. 2 § SkoL)

Eskilstuna kommun

Granskning av styrning och uppföljning av fritidshemmen

2023-09-25

- systematiskt följa upp förutsättningar för fritidshemmet och dess verksamhet samt då brister identifieras vidta kraftiga och riktade insatser. (4 kap, 3, 5-6 och 7 §§ SkoL)
- lyfta fram fritidshemmets verksamhet som en viktig arena inom ramen för kommunens övergripande trygghetsarbete.

2 Bakgrund

Vi har av Eskilstuna kommuns revisorer fått i uppdrag att bedöma hur grundskolenämnden som huvudman för fritidshemmet, genom sin styrning och uppföljning säkerställer att utbildningen genomförs enligt skollagens och läroplanens krav och beslutade interna riktlinjer. Uppdraget ingår i revisionsplanen för år 2023.

Enligt skollagen ska varje kommun erbjuda utbildning i fritidshem för elever i kommunens förskoleklass, grundskola och grundsärskola. Fritidshemmet kompletterar utbildningen i nämnda skolformer och syftar till att ”stimulera elevernas utveckling och lärande samt erbjuda dem en meningsfull fritid och rekreation”.

Omfattningen på utbildningen ska ta hänsyn till föräldrarnas förvärvsarbete eller studier eller andra behov som familjen kan ha. Fritidshem ska erbjudas till och med vårterminen det år som eleven fyller tretton år. Vidare ställs krav på att elevgrupperna får en ”lämplig sammansättning och storlek” samt att en god miljö erbjuds.

2.1 Syfte, revisionsfrågor och avgränsning

Det övergripande syftet med granskningen har varit att bedöma om grundskolenämnden genom sin styrning och uppföljning säkerställer att fritidshem erbjuds och utformas enligt skollagens och läroplanens krav och beslutade interna riktlinjer.

Följande revisionsfrågor har besvarats:

- Fördelar nämnden resurser till fritidshem med hänsyn till elevernas olika förutsättningar och behov?
- Tillser nämnden att rektor har förutsättning att leda det pedagogiska arbetet i fritidshemmet och verka för att utbildningen utvecklas?
- Finns det lärare och annan personal som i verksamheten som i enlighet med läroplanen kan leda och utveckla verksamheten?
- Tillser nämnden att elevgrupperna har en lämplig sammansättning och storlek och att arbetsmiljön i övrigt är god?
- Samverkar fritidshemmet med andra aktörer inom ram för arbetet *Trygga Unga*?
- Följer nämnden upp fritidshemmets verksamhet i det systematiska kvalitetsarbetet?

Under granskningen gång kompletterades uppdraget med specifika frågor kopplade till fritidshemmets öppna verksamhet, det vill säga den verksamhet som riktar sig till elever på mellanstadiet och som inte kräver en ansökan om plats från vårdnadshavare.

Följande kompletterande revisionsfrågor har besvarats:

- Har kommunen tagit fram mål för fritidshem-öppen verksamhet, t.ex. vad gäller målgrupp och verksamhet?
- Har någon analys genomförts över fritidshemmens roll i kommunens samlade trygghetsarbete?
- Görs särskilda insatser för att informera om och erbjuda fritidshem-öppen verksamhet till vårdnadshavare och elever i utsatta områden?
- Bedrivs fritidshem-öppen verksamhet utifrån särskilda modeller, med särskilda aktiviteter och med särskilt utbildad personal i utsatta områden?
- Samverkar fritidshem-öppen verksamhet med andra kommunala verksamheter eller externa aktörer?
- Finns någon koppling mellan fritidshemmens verksamhet och kommunens samlade trygghetsarbete?
- Görs uppföljning av fritidshem-öppen verksamhet?

Granskningen avser grundskolenämnden och omfattar fritidshemmet.

2.2 Revisionskriterier

Granskningen har utgått från nedanstående revisionskriterier.

- kommunallagen (2017:725) 6 kap. 6 §,
- skollagen (2010:800) 2 kap. 8 b-9, 13-15 §§, 4 kap. 3, 5 §§ samt 14 kap.,
- läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet (SKOLFS 2010:37) och
- tillämpbara interna regelverk, policyer och beslut.

2.3 Metod

Granskningen har genomförts genom dokumentstudier och intervjuer med grundskolenämndens ordförande, skolchef, verksamhetschef grundskola, urval av rektorer för fritidshem och lärare i fritidshem/fritidspedagoger.

Rapporten är faktakontrollerad av skolchef och verksamhetschef grundskola.

3 Resultat av granskningen

I Eskilstuna kommun erbjuds fritidshem i två kategorier:

- fritidshem för barn som är 6-9 år och
- öppen verksamhet¹ för 10-12-åringar.²

Fritidshem för barn i förskoleklass och lågstadium är avgiftsbelagd och erbjuds på morgnar och eftermiddagar. Den öppna verksamheten är avgiftsfri och erbjuds på eftermiddagar. I båda kategorierna erbjuds mellanmål.

Barn i öppen verksamhet behöver inte anmälas till fritidshemmet utan kan komma när det passar. Barnen registreras då som närvarande och avregistreras när de går hem. Några särskilda överenskommelser med vårdnadshavarna görs inte ur tillsynsperspektiv. Vårdnadshavare, till barn i mellanstadiet, som vill ha plats åt sina barn på morgonfritids och sen eftermiddagsfritids anmäler detta till kommunen och betalar en avgift i enlighet med de regler som gäller för barn i förskoleklass och lågstadium.

Under 2022 var i genomsnitt 3 631 elever inskrivna i fritidshem^{3,4}. Andelen elever i åldersgruppen 6-12 år som är inskrivna i fritidshem understiger 50 procent. Övägt genomsnitt i riket uppgick 2021 till 54 procent. I förhållande till kommunerna i kommungruppen större städer är det endast Södertälje som har en lägre andel av eleverna i åldersgruppen inskrivna i fritidshem. Den förhållandevis låga andelen barn i fritidshem kan bero på att Eskilstunas kommuns modell med öppet fritidshem, som alltså inte kräver någon registrering.

3.1 Resurser

Tabellen nedan visar kostnaden per elev i fritidshemmet i Eskilstuna kommun och för genomsnittet i kommungruppen och riket.

Fritidshemmet 2021	Total kostnad per elev	Lokaler och inventarier	Personal
Eskilstuna kommun	35 000	6 300	23 500
Kommungrupp, större stad	41 900	7 700	29 000
Rike ⁵	43 300	7 200	30 200

Skolverket

¹ I rapporten också benämnt öppet fritidshem.

² <https://www.eskilstuna.se/forskola-och-skola/grundskola/fritidshem>, 2023-04-04 kl. 08:42

³ I fritidshem med kommunal eller annan huvudman.

⁴ Grundskolenämnden *Verksamhetsberättelse 2022*, sid. 36

⁵ Kommunala enheter. Den totala kostnaden per elev vid samtliga fritidshem uppgick 2020 till 41 100 kr och 2021 till 42 500 kr.

2023-09-25

Ett par rektorer och förvaltningsekonom ger i intervjuer bilden av att fördelningen av kostnader mellan förskoleklass, grundskola och fritidshem är tämligen rättvisande. Andra rektorer menar att det är lite oklart hur kostnadsfördelningen görs. Det kan vara så att kostnaderna för elevassistenter och språkhandledare fullt ut hamnar på grundskolan även om personalen arbetar på fritidshemmet.

Den totala kostnaden för fritidshem uppgick 2021 till 128,4 mnkr, vilket är i paritet med föregående år. Vi kan se att kostnaden per elev för lokaler är något högre än genomsnittet i kommungrupp och rike. Antalet inskrivna elever 2021 uppgick till 4 297. Elevantalet har varit ungefär detsamma under de senaste fem åren. Grundskolenämnden skriver i Verksamhetsplan 2023 att "extra fokus behöver läggas på att öka inskrivningsgraden på fritidshem i utsatta stadsdelar med särskilda utmaningar"⁶.

Resurser ska enligt 2 kap. 8 b § skollagens fördelas efter elevernas olika förutsättningar och behov. Efter tillsyn hösten 2017 ansåg Skolinspektionen att författningskraven inte uppfylldes.⁷ Kommunen fick därefter redovisa hur bristen skulle åtgärdas och vid beslut efter uppföljning avslutades tillsynen 2018-12-21.⁸

År 2023 uppgår elevpengen per barn⁹ i fritidshem till 34 683 kronor. Vid sidan av denna grundfördelning fördelas ytterligare drygt 4,6 mnkr i form av socioekonomisk ersättning utifrån den grund för fördelningen som kommunfullmäktige fastställt för elever i förskoleklass och grundskolans lågstadium. Högst ersättning per elev (4 356 kronor) erhåller Fröslundaskolan och lägst Mesta skola (89 kronor).

Huvudmannen har inte redovisat hur resurser per barn i öppet fritidshem fördelas. Intervjuade rektorer upplever resursfördelningen till öppet fritidshem som "diffus" och ett par rektorer menar att det inte finns ersättning eller peng per barn.

Överlag menar intervjuade rektorer att de resurser som avsätts för fritidshemmet inte motsvarar kostnaderna. För att finansiera fritidshemmet måste resurser för grundskolan användas. Det råder enighet bland rektorer att grundbeloppet är för lågt. Skolchefen instämmer. Rektorer som får högre struktur tillägg anger att dessa i hög grad går till att bedriva ordinarie verksamhet och inte till särskilda insatser, till exempel språkstödjare, för elever med stora behov.

Vid tiden för granskningen pågår en översyn av resursfördelningsmodellen i kommunen. Rektorerna deltar i detta arbete, men de upplever inte att fritidshemmet beaktas.

Skolchefen anger i intervju kopplad till det kompletterande uppdraget att kommunfullmäktige beslutat att i reglemente överlämna ansvaret för resursfördelningen enligt 2 kap. 8 b § skollagen till respektive skolnämnd. Skolchefen bedömer att en utredning kan behöva tillsättas vad gäller resursfördelningen inför resursfördelning

⁶ Grundskolenämnden *Verksamhetsplan 2023*, sid. 2

⁷ Skolinspektionen Dnr 43-2016:10386, 2017-12-14

⁸ Skolinspektionen Dnr 43-2016:10386, 2018-12-21

⁹ I huvudsak handlar detta om elever i förskoleklass och grundskola.

2024. Det är inte troligt att resursfördelningen för fritidshemmets verksamhet kommer att kunna redovisas specifikt i 2024 års beslut, men att målsättningen är att så ska vara fallet till 2025.

3.1.1 Bedömning

Vi bedömer att det finns brister i kommunens tilldelning och fördelning av resurser till fritidshemmet. Det är en brist om grundtilldelningen inte motsvarar de faktiska kostnaderna för den ordinarie verksamheten. Därmed får inte heller strukturer ersättningen den effekt som avses, det vill säga att möjliggöra särskilda insatser för eleverna med särskilda behov. Ekonomistyrningen försvåras på samtliga nivåer.

Att resursfördelningsmodellen är under utredning ser vi positivt på. Det är emellertid angeläget att resursfördelning till fritidshem också analyseras utifrån verksamhetens behov i förhållande till skollag, läroplan med mera.

3.2 Rektors ledarskap

Av den senaste skolenkäten, från vintern 2021 framgår att omkring 80 procent av lärarna i grundskolan menar att rektor leder det pedagogiska arbetet. Svaren är i paritet med genomsnittet i enkätomgången. I enkäten ställs ingen specifik fråga om ledningen av arbetet i fritidshemmet. I intervjuer ger rektorerna lite olika bilder av hur deras ledarskap gestaltas och vilka förutsättningar som de har. På flera av de skolenheter vars skolledare vi har intervjuat ansvarar biträdande rektor för fritidshemmet. Skolledarna anger i intervjuer att de leder arbetet i fritidshemmet bland annat genom rekrytering, organisation av arbete, schemaläggning, utvecklingsarbete, resursfördelning och kvalitetsarbete. Skolledarna deltar i olika hög grad i planerings- och utvecklingsmöten med fritidshemspersonalen. Ett par skolledare deltar i veckovisa möten, medan andra upplever det svårare att få tiden att räcka till och deltar därför mer sällan. Bilden delas av intervjuad personal.

De representanter för personalen i fritidshem som har intervjuats menar att sammansättningen av personalgrupperna inom fritidshemmet är problematiskt. Det är många medarbetare involverade, men alla har inte sitt uppdrag i fritidshemmet klart för sig. Därmed faller ett tungt ansvar på delar av personalen att inte bara planera och utföra arbete i barngrupperna utan också leda och motivera personal.

3.2.1 Bedömning

För fritidshemmet finns pedagogiska ledare som är kända i verksamheten. Det handlar om rektor själv eller biträdande rektor. Vi bedömer att rektors pedagogiska ledarskap i fritidshemmet ser olika ut inte minst vad gäller kontinuerligt och verksamhetsnära ledarskap. Utifrån kompetensförsörjningsläget och personalgruppernas sammansättning bedömer vi att det inte är säkerställt att rektors ledarskap vid varje enhet motsvarar de behov som finns för att säkra en likvärdig verksamhet av hög kvalitet.

3.3 Personal

I Eskilstuna kommuns fritidshem fanns det 2021 totalt 199 heltidstjänster, vilket var sjutton fler än 2020. Drygt var tredje heltidstjänst besattes med personal med pedagogisk högskoleutbildning. I jämförelse med kommungrupp och rike är det något lägre. 45 procent av heltidstjänsterna i kommungrupp och 39 procent av heltidstjänsterna i riket besattes av lärare med pedagogisk högskoleutbildning.

Nedan följer en översiktlig redovisning av antal personal och personalens behörighet per fritidshemsenhet våren 2023.¹⁰ Redovisningen avser antal medarbetare och inte tjänster, vilket innebär att omfattning av tjänst kan variera betydligt. Uppgifter från kommunen saknas för de enheter som inte redovisas.

Fritidshem	Totalt antal tjänster	Leg. och behörig lärare i fritidshem	Annan personal med adekvat utb.	Personal utan utbildning för arbete med barn
Björktorpskolan	28	3	15	10
Djurgårdsskolan				
Edvardslundsskolan	28	1	17 ¹¹	10
Fröslundaskolan	22	1	11 ¹²	10 ¹³
Gillberga skola				
Gökstensskolan	12	2	7	3
Hammargärdets skola				
Hållsta skola	4	0	4	0
Hällberga skola	7	0	2	5
Hällby skola	22	1	13	8
Kjula skola	19	2	9	8

¹⁰ Källa: Eskilstuna kommun

¹¹ varav en lärare

¹² varav en beteendevetare

¹³ varav tre språkhandledare

Lagersbergsskolan	39	2	9 ¹⁴	28 ¹⁵
Lundbyskolan	20	3	11	6
Mesta skola	21	4	13	4
Skiftingehus				
Skogstorpsskolan	19	7	8	4
Skogsängsskolan	23	1	10	12
Slagstaskolan	35	0	25	10
Slottsskolan	34	0	18	16
Tegelviken				
Vallby skola	10	2	4	4
Årbyskolan	25	1	16	8 ¹⁶
Ärla skola	14	1	3	10
Ärstaskolan	10	1	2	7
Pedagogiskt centrum				
Totalt / (%)				

Eskilstuna kommun

Av statistiken kan vi utläsa att personalsammansättningen skiljer sig åt mellan skolenheterna. Vid flera enheter saknas legitimerad och behörig lärare i fritidshem. Förutom pedagogiskt utbildad personal och assistenter arbetar vid somliga enheter även språkstödjare, beteendevetare/socialpedagoger och folkhälsopedagog.

Av grundskolenämndens verksamhetsberättelse för 2022 framgår att brist på behörig personal i fritidshemmet påverkar likvärdigheten. Det skiljer också mellan enheterna huruvida och i vilken grad som personalen i fritidshemmet ges goda förutsättningar att planera för verksamheten. Personalen i fritidshemmet arbetar i hög grad i skolan som till exempel assistenter och kan då svårt avvika från detta uppdrag för att med

¹⁴ varav två socialpedagoger

¹⁵ varav två språkstödjare

¹⁶ varav en handledare

2023-09-25

kolleger i fritidshemmet samplanera verksamheten där.¹⁷ Rektoreernas ansvar för att verksamheten är läroplans styrd blir vid fritidshem som saknar behörig personal särskilt viktig, enligt verksamhetsberättelsen.¹⁸ I samtliga intervjuer påtalas hur svårt det är att rekrytera behörig personal. Ett par rektorer bedömer vidare att personal som är eller blir behöriga i fritidshem ofta har behörighet i något ämne i grundskolan och då väljer att arbeta där.

I kommunen finns ingen standard vad gäller planeringstid för fritidshemspersonal eller ställtid mellan arbete i grundskola och arbete i fritidshem. På ett par enheter har fritidshemspersonalen gemensam planeringstid på 2 timmar i veckan. Viss del av denna tid kan gå åt till rastvaktsuppdrag i skolan. Även begränsad tid för enskild planering kan avsättas. På andra enheter kan planeringstiden vara mindre. Fritidshemspersonal kan också behöva användas i skolan som vikarier, då kan planeringstiden helt utebli. Intervjuad personal i fritidshemmet menar att då personalstyrkan till stor del består av obehörig personal som primärt arbetar som stödresurser i grundskolan hamnar ansvaret på få personer som förutom att planera sin egen verksamhet också ska planera för och motivera andra kolleger.

För att kunna nå målet om ”förbättrad kvalitet i undervisningen i fritidshemmen” beslutade tjänstepersoner 2021 om en fritidshemssatsning som planerades att pågå under två läsår 2021/2022 och 2022/2023. Det övergripande målet för satsningen är ”att öka kompetensen (och därmed ökad likvärdighet och höjd kvalitet på fritidshemmets verksamhet)”.¹⁹ En utvärdering har gjorts efter första året och projektet fortgår innevarande läsår i enlighet med den initiala planen. En skolenhet med tillhörande fritidshem är vid tiden för granskningen föremål för insatser av Skolverket och Stockholms universitet inom ram för *Samverkan för bästa skola*.²⁰

För att stödja skolledning och fritidshemspersonal genom att utveckla kvaliteten på samtliga fritidshem i kommunen utannonserades fyra förstelärartjänster 2022. Under höstterminen 2022 kunde två förstelärartjänster tillsättas, efter att ansökningstiden förlängts på grund av för få sökande. Målsättningen är samtliga fyra tjänster ska vara tillsatta våren 2023.²¹ Utvecklingschef anger i intervju att resterande två tjänster inte kommer att kunna tillsättas under våren. Förstelärarna kommer under det första halvåret, till och med vårterminen 2023, att arbeta på sin egen enhet. Därefter kommer de att en dag i veckan arbeta med utveckling av samtliga fritidshem i kommunen.

För att stärka förutsättningarna för en högre formell kompetens vid fritidshemmen i kommunen har skolchefen tagit kontakter med Mälardalens och Linköpings universitet

¹⁷ Grundskolenämnden *Verksamhetsberättelse 2022*, sid. 18

¹⁸ Grundskolenämnden *Verksamhetsberättelse 2022*, sid. 6

¹⁹ Eskilstuna kommun *Fritidshemssatsningen – delredovisning för det första läsåret 2021/2022*, sid. 3

²⁰ Se <https://www.skolverket.se/skolutveckling/leda-och-organisera-skolan/samverkan-for-basta-skola>, 2023-04-04 kl. 10:30

²¹ Eskilstuna kommun *Fritidshemssatsningen – delredovisning för det första läsåret 2021/2022*, sid. 9

3.3.1 Bedömning

Vi konstaterar att det inte finns legitimerad och behörig lärare vid varje fritidshem. Vi ser en betydande risk för att verksamheten i fritidshemmet inte planeras och genomförs i enlighet med utbildningens syfte på grund av brist på legitimerad och behörig personal, men också av andra skäl såsom brist på ställtid mellan verksamheter.

3.4 Elevers lärande och arbetsmiljö

Grundskolenämnden har i Verksamhetsplan 2023 som ett av flera 4-åriga processmål beslutat att "kvaliteten i undervisningen i fritidshemmen ska förbättras så att den i ökad grad stimulerar elevernas utveckling och lärande samt erbjuder eleverna en meningsfull fritid".²² Nämnden gör också ett 1-årigt åtagande vad gäller likvärdig utbildning med syfte att uppnå höjda kunskapsresultat. I beskrivningen av åtagande konstaterar nämnden att alla skolformer och fritidshemmet är "lika viktiga eftersom de kompletterar varandra i den samlade utbildningen för alla barn från 6 till 16 år"²³. Vilket redan har framgått ovan har fritidshemmen inte likvärdiga förutsättningar vad gäller tillgång till behörig personal och förutsättningar för personalen att planera för fritidshemmets verksamhet. Grundskolenämndens ordförande menar att det skiljer i kvalitet mellan olika fritidshem i kommunen. Nämnden uppges arbeta långsiktigt med att öka kvaliteten i fritidshemmet, men att det inte finns förutsättningar för snabba lösningar. Det gäller inte minst kompetensförsörjningen. Staten har här ett stort ansvar, enligt ordföranden. Samtidigt inväntar kommunen resultatet av utredningen *Allmänt fritidshem och fler elevers tillgång till utveckling, lärande och en meningsfull fritid*²⁴ och vilka konsekvenser den kan få på verksamheten och inte minst ekonomin utifrån hur mycket medel staten ämnar tillföra kommunerna.

Personaltätheten i Eskilstuna kommuns fritidshem var 2021 något högre än genomsnittet i kommungrupp och rike. I Eskilstuna gick det 18,5 elever per heltidstjänst att jämföra med 19,9 i kommungruppen och 20,3 i riket. År 2020 var personaltätheten ungefär densamma, 20 elever per heltidstjänst i både kommun, kommungrupp och rike.

Av *Rapport fritidshemmet* framgår att grupperna på de större skolenheterna sätts samman årskursvis medan grupperna är ålderövergripande vid mindre enheter. "Gruppernas storlek är svåra att få ett övergripande grepp om då det finns väldigt många olika sätt att registrera barnen på fritidshemmet och vilken avdelning de går på. Det gör att det är omöjligt att på en aggregerad nivå att ta fram hur stora de respektive avdelningarna är."²⁵ Det krävs att både registrering av elever och aggregerad statistik förbättras för att djupare analyser ska kunna göras, enligt rapporten.

Skolledare och personal i fritidshem ger en tämligen samstämmig bild av förutsättningarna att stimulera elevernas utveckling och erbjuda dem både meningsfull

²² Grundskolenämnden *Verksamhetsplan 2023*, sid. 5

²³ Grundskolenämnden *Verksamhetsplan 2023*, sid. 8

²⁴ SOU 2022:61

²⁵ Grundskolenämnden *Rapport fritidshemmet* inom delårsrapport 2, sid. 6

fritid och vila. Utmaningarna är betydande inte minst utifrån de bristande förutsättningar som lokalerna ger vid flera av enheterna. Fritidshemmet använder i hög grad lokaler som under skoltid används av förskoleklass och grundskola. Det betyder att möbleringen i flera fall inte lämpar sig för de aktiviteter som fritidshemmet bedriver. Det går inte heller att arbeta i längre projekt, då allt material måste plockas bort efter varje dag. På flera enheter saknas lämpliga lokaler för rekreation och vila. På en enhet är till exempel merparten av lokalerna genomgångsyta, vilket betyder att där ständigt är rörelse.

3.4.1 Bedömning

Vi bedömer att miljön i fritidshemmen i Eskilstuna kommun överlag inte fullt ut och inte likvärdigt ger förutsättningar för en verksamhet som uppfyller utbildningens syfte. Vi bedömer att lokaler kan samutnyttjas, men det framgår i granskningen att samverkan mellan verksamheterna utifrån deras olika syften brister. Grundskolans uppdrag sätter ramar för fritidshemmets verksamhet.

Brist på legitimerad och behörig personal och på ändamålsenliga lokaler gör att verksamheten inte fullt ut och inte likvärdigt kan stimulera elevers utveckling och lärande och inte heller erbjuda meningsfull fritid och rekreation.

3.5 Samverkan Trygga unga

”Trygga unga är en del av Eskilstuna kommuns långsiktiga arbete med trygghet och strategiskt stadsdelsarbete. Fokus ligger på barn och ungdomar i åldern 13–20 år som riskerar att hamna i kriminalitet eller missbruk.”²⁶ Fritidshemmets verksamhet vänder sig till barn upp till 13 år.²⁷ Enligt samordnare för *Trygga unga* innebär detta att det inte sker någon direkt samverkan då fritidshemmets målgrupp faller utanför ramen för *Trygga ungas* målgrupp.

3.5.1 Bedömning

Vi konstaterar att fritidshemmets och *Trygga ungas* målgrupp inte omfattar samma åldersgrupper. Målsättningen med *Trygga ungas* arbete, att agera tidigt på risksignaler, ryms väl inom ram för fritidshemmets uppdrag om *Trygga ungas* målgrupp skulle breddas.

3.6 Uppföljning

Vid Skolinspektionens tillsyn av fritidshemmet hösten 2017 konstaterades brister vad gällde att ”huvudmannen ser till att elevgrupperna har en lämplig sammansättning och storlek” samt att en god miljö erbjuds. Efter uppföljning bedömdes bristerna vara avhjälpna och Skolinspektionen avslutade tillsynen 2018-12-21.²⁸

²⁶ <https://www.eskilstuna.se/kommun-och-politik/trygg-och-saker-stad/trygga-unga>, 2023-03-27 kl. 11:00

²⁷ Fritidshem ska erbjudas till och med vårterminen det år då eleven fyller 13 år. 14 kap. 7 § Skoll

²⁸ Skolinspektionen Dnr 43-2016:10386, 2018-12-21

2023-09-25

Vilket har framgått ovan har nämnden tagit fram ett mål om att "undervisningen i fritidshemmen ska förbättras"²⁹. Av verksamhetsplanen för 2023 framgår att målet ska utvärderas genom två indikatorer som utgår från enkäter till vårdnadshavare respektive elever. Målet fanns också under 2022 och följdes upp i *Grundskolenämndens Verksamhetsberättelse 2022*.³⁰ Indikatorerna redovisades emellertid inte då enkätsvaren inte hade levererats vid tiden för verksamhetsberättelsens färdigställande. Målet ansågs dock delvis uppfyllt. I löpande text redovisas fortsatta utmaningar, men också framgångsfaktorer och åtgärder som har vidtagits under året för att stödja måluppfyllelsen, till exempel att "tydliga fritidshemsansvariga som ansvarar för att planering, genomförande och utvärdering av undervisningen sker" har utsetts.

Fritidshemssatsningen delredovisades efter första läsårets, 2021/2022, slut i en särskild rapport. Redovisningen utgörs av en nulägesanalys och innehåller ingen slutsats vad gäller resultat i förhållande till uppsatt mål. Uppföljningen redovisades också i *Rapport fritidshem* inom ram för delårsbokslut 2022. Sammanfattningsvis konstaterades "att deltagarna har varit väldigt nöjda med insatsen under året"³¹.

Utvecklingschefen redovisar ett nytt årshjul för det systematiska kvalitetsarbetet. Fritidshemmet kommer att utgöra en egen del som särskilt ska följas upp årligen i maj månad. Skolchefen menar att nämndens engagemang för kvalitetsarbetet är stort och skolchefen informerar om att den nyutträdna nämnden har fått utbildning inom områdena styrning, ledning och kvalitetsarbete. Verksamhetschefen påtalar i den kompletterande granskningen att huvudmannen i samband med implementeringen av nya ledstänger för systematiskt kvalitetsarbete på grundskolan vikt särskild uppmärksamhet åt fritidshemmet. Här ämnar verksamheten följa upp såväl förutsättningar som analys av fritidsverksamheten i kommunen. Målet är ökad trivsel, rekreation men också ökat fokus på ett hållbart lärande där elever får befästa sina kunskaper och arbeta med alla sinnen i en kontextbaserad verksamhet.

På enhetsnivå bedrivs kvalitetsarbete bland både personal och rektorer. Ett par medarbetare menar att det inte avsätts tillräckligt med tid för kvalitetsarbete. Om rektorerna inte avsätter tillräckligt med tid för planeringsarbete är risken stor att arbetet inte heller kan bedrivas systematiskt utifrån uppsatta mål i enheternas verksamhetsplaner, även om dessa är kända i verksamheten. Så är fallet vid vissa enheter, dock inte alla. Intervjuade lärare menar att de reflekterar mycket över arbetet, men att det inte finns tid för dokumentation, eller för reflektion i grupp. På gemensamma planeringsdagar ges tid även för personal inom fritidshemmet att utvärdera verksamheten, men även vid dessa dagar upplevs fritidshemmet "lägstprioriteras" då grundskolans behov kommer först.

Flera rektorer menar att de är bättre på att utvärdera grundskola än fritidshem. Ett par skolledare framför att fokus inte ligger på fritidshemmet. En skolledare påtalar dock att fritidshemmet utvärderas vid planerings- och utvärderingsdagar samt i

²⁹ Grundskolenämnden *Verksamhetsplan 2023*, sid. 5

³⁰ GSN 2023-02-10 § 14

³¹ Grundskolenämnden *Rapport fritidshemmet* inom delårsrapport 2, sid. 8

medarbetarsamtal. Utvärderingen görs utifrån mål uppsatta för verksamheten och dokumenteras i ett digitalt system.

3.6.1 Bedömning

Vi konstaterar att huvudmannen bedriver ett systematiskt kvalitetsarbete av fritidshemmets verksamhet. Vi bedömer emellertid att det systematiska kvalitetsarbetet inom fritidshemmet har brister, men ser att det pågår ett arbete för att stärka detsamma. I grundskolenämndens verksamhetsberättelse har brister identifierats, till exempel vad gäller likvärdig kvalitet. Åtgärder har också vidtagits i form av fritidshemssatsning och inrättande av förstelärartjänster. Vi ser positivt på dessa insatser, men bedömer att ytterligare adekvata och riktade insatser behöver göras inte minst vad gäller ledning av fritidshemmets verksamhet och förutsättningar för personalen i fritidshemmet att planera, genomföra och utvärdera verksamhet.

3.7 Fördjupning – öppen verksamhet

Det har redan framgått av texten ovan att fritidshem för elever på mellanstadiet i huvudsak erbjuds som öppen verksamhet, det vill säga barn kan delta i densamma utan att vara särskilt inskrivna i verksamheten. I granskningen har inte framgått varför Eskilstuna kommun har valt att bedriva fritidshemmet som öppen verksamhet för elever i årskurserna 4-6. Avdelningschef med ansvar för grundskolan framför att kommunens tillsynsansvar för elever i mellanstadiet är mindre omfattande än i förskoleklass och lågstadium och därför behöver inte den formella kontrollen vara lika omfattande. Den öppna verksamheten kan också bedrivas på ett annat sätt, utifrån de befintliga barnens behov, när läroplanen blir mindre styrande. Intervjuade lärare ser en stor fördel med att fritidsverksamheten kan bedrivas med olika inriktning beroende på elevernas åldrar. Två av tre intervjuade lärare anger dock att den öppna verksamheten organiseras gemensamt med fritidshemmet årskurs 3, vilket innebär den öppna verksamheten anpassas till fritidshemmets planerade verksamhet. Lärarna menar också att resurserna inte har anpassats till ökade kostnader eller större behov, vilket också har begränsat vilken verksamhet som kan erbjudas.

Mål för fritidshemmet i allmänhet har tagits fram, men det finns inga specifika mål som styr den öppna verksamheten. En intervjuad lärare menar att det för tio år sedan fanns riktlinjer. Dessa riktlinjer är inte kända av övriga respondenter. Intervjuade lärare upplever dock att det är tydligt att verksamheten ska arbeta med värdegrunden vad gäller att förhindra diskriminering och kränkande behandling. Huvudmannen har inte vidtagit eller initierat särskilda insatser i utsatta områden för att informera om och erbjuda fritidshemmets öppna verksamhet. Verksamhetschef grundskolan menar dock att nyttjandegraden av fritidshemmets öppna verksamhet är högre vid fritidshem i utsatta områden än i andra områden. Huvudmannen har inte verkat för eller bistått med särskilda modeller eller aktiviteter för arbetet i utsatta områden. Rektorer pekar till exempel på brist på ändamålsenliga lokaler. Inte heller har huvudmannen, inom ram för kompetensförsörjningen, inom fritidshemmets öppna verksamhet i utsatta områden vidtagit särskilda åtgärder.

2023-09-25

Intervjuade rektorer menar att skolorna informerar om fritidshemmets öppna verksamhet vid till exempel föräldramöten. Det ges dock ingen riktad information till utvalda grupper av vårdnadshavare inte heller planeras arbetet på något särskilt sätt. Vid en skolenhet organiseras föräldracafé en gång i månaden. Caféquerna genomförs med olika teman. Enligt rektor har fritidshemmet varit huvudtema vid flera tillfällen. Ett par respondenter framför att fritidshemmets öppna verksamhet också kan lyftas fram som en åtgärd i enskilda elevärenden.

Samverkan mellan fritidshemmet - öppen verksamhet och andra kommunala verksamheter och externa aktörer bedrivs i flera fall på enhetsnivå, enligt verksamhetschef grundskola. Intervjuade rektorer och lärare pekar på samverkan med idrottsföreningar, Eskilstuna kulturskola, bibliotek och Team förebygg³². En skolledare och en lärare menar dock att samverkan med idrottsföreningarna inte riktigt har tagit fart efter pandemin, men att det är på gång igen. Respondenterna har också lite olika syn på hur samverkan med idrottsföreningarna fungerar och om effekterna på barnens fritidsverksamhet i ett längre perspektiv. En respondent menar att kostnaderna för att kunna vara med i den ordinarie verksamheten kan vara för höga för somliga familjer. Vid en skolenhet har det öppna fritidshemmet ett nära och gott samarbete med områdets mötesplats. Mötesplatsen bedrivs i samverkan mellan kommunens olika verksamheter och områdets fastighetsbolag. Dess verksamhet riktar sig till de boende i området. Av intervjuer framgår att de aktiviteter som fritidshem – öppen verksamhet kan bedriva varierar mellan enheterna. Intervjuade rektorer menar att den öppna verksamheten inte bedrivs eller kan bedrivas likvärdigt i kommunen.

Samverkan med Team förebygg fungerar olika väl. En respondent menar att samverkan är god och att personal från Team förebygg då och då är närvarande i verksamheten, medan en annan menar att Team förebygg och den öppna verksamheten inte möts annat än i specifika elevärenden, en bild som delas av rektor. Även samverkan med polisen ser olika ut. På en enhet har polisen kommit och talat om lag och rätt, på en annan har polisen kommit till skolan utan särskilt syfte än att synas och på en tredje har polisen inte syns till sedan före pandemin. På högstadierna sker samverkan inom ram för SSPF (samverkan mellan skola, socialtjänst, polis och fritid); det kan "spilla över" på mellanstadiet. Fritidshem som inte finns på enheter där det också finns högstudier har ingen kontakt med SSPF.

Skolchef lyfter fram projektet *Idrott utan gränser (IUG)*, som syftar till att "stärka samverkan mellan kommunen och den idéburna sektorns organisationer för demokrati, förankring och vitalisering"³³. "IUG arbetar preventivt med barn från tidig ålder, omringar dem med goda förebilder och erbjuder aktiviteter under och i anslutning till skoldagen." Projektet initierades av grundskolenämnden och avtalet skrevs under av nämndens ordförande 2023-06-01. Enligt skolchefen ska fem skolenheter involveras i

³² Team förebygg är en del av socialtjänsten. Sju socialsekreterare arbetar för ökad trygghet och tidiga insatser för barn i klass F-6 och deras vårdnadshavare i områdena Fröslunda, Lagersberg, Nyfors, Skiftinge och Årby.

³³ *Idéburet offentligt partnerskap*, IOP-avtal 2023-05-08

projektet som inledningsvis kommer att vara i tre år. Nämndens kostnad för insatsen uppgår till närmare 3,4 mnkr för de tre projektåren.

När rektorerna talar om trygghetsarbete handlar det i hög grad om det interna trygghetsarbetet som bedrivs av skolledare, lärare, elevhälsa och elever. I detta arbete har fritidshemmet – öppen verksamhet en självklar plats. Trygghetsarbetet utvärderas årligen, enligt rektorerna.

3.7.1 Bedömning

Vi bedömer att grundskolenämndens styrning av fritidshem – öppen verksamhet brister då det både saknas mål, specifikt avsatta medel för verksamheten samt uppföljning av verksamheten. Vi bedömer att fritidshemmet- öppen verksamhet till viss del utgör en arena i kommunens övergripande trygghetsarbete bland annat genom samverkan med andra kommunala verksamheter och den lokala idrottsrörelsen. På huvudmannanivå har nyligen projektet Idrott utan gränser initierats. Vi ser allmänt positivt på dessa insatser, men bedömer att brister i styrningen gör att det övergripande främjande och förebyggande arbetet riskerar att inte få det resultat som det skulle kunna få.

4 Slutsats och rekommendationer

Vår sammanfattande bedömning utifrån granskningens syfte är att grundskolenämndens styrning och uppföljning vad gäller att säkerställa att fritidshem erbjuds och utformas enligt styrdokumentens krav och beslutade interna riktlinjer inte är ändamålsenlig.

Vår bedömning bygger vi på att det inte vid varje fritidshem finns legitimerad och behörig personal eller dito personal i tillräcklig omfattning som kan ta ansvar för verksamheten enligt gällande styrdokument. Utifrån kompetensförsörjningsläget och personalgruppernas sammansättning bedömer vi att det inte är säkerställt att rektors ledarskap vid varje enhet motsvarar de behov som finns för att säkra en likvärdig verksamhet av hög kvalitet. Vi bedömer att det finns brister i kommunens tilldelning och fördelning av resurser till fritidshemmet. Det är en brist om grundtilldelningen inte motsvarar de faktiska kostnaderna för den ordinarie verksamheten. Därmed får inte heller strukturersättningen den effekt som avses, det vill säga att möjliggöra särskilda insatser för eleverna med särskilda behov. Ekonomistyrningen försvåras på samtliga nivåer.

Brist på legitimerad och behörig personal och på ändamålsenliga lokaler gör att verksamheten inte fullt ut och inte likvärdigt kan stimulera elevers utveckling och lärande och inte heller erbjuda meningsfull fritid och rekreation.

Vi bedömer att huvudmannen bedriver ett systematiskt kvalitetsarbete, men att arbetet har brister. Vi konstaterar dock att åtgärder har vidtagits och vidtas för att stärka förutsättningar för en god verksamhet och att det pågår ett arbete för att stärka kvalitetsarbetet.

Eskilstuna kommun

Granskning av styrning och uppföljning av fritidshemmen

2023-09-25

Utifrån vår bedömning och slutsats rekommenderar vi grundskolenämnden att:

- tydliggöra fördelningen av resurser per verksamhet samt fördela resurser efter eleverns olika förutsättningar och behov. (2 kap. 8 b §)
- tydliggöra syftet med fritidshem – öppen verksamhet och utifrån syftet säkerställa att förutsättningar att uppnå detta finns vid respektive enhet.
- säkerställa att rektor vid varje fritidshem ges förutsättningar att leda och samordna det pedagogiska arbetet. (2 kap. 9 § SkoL)
- säkerställa att det vid varje fritidshem finns legitimerade och behöriga lärare som har förutsättningar att ta ansvar för utbildningen utifrån gällande styrdokument. (2 kap. 15 § och 14 kap. 2 § SkoL)
- systematiskt följa upp förutsättningar för fritidshemmet och dess verksamhet samt då brister identifieras vidta kraftiga och riktade insatser. (4 kap. 3, 5-6 och 7 §§ SkoL)
- lyfta fram fritidshemmets verksamhet som en viktig arena inom ramen för kommunens övergripande trygghetsarbete.

Datum som ovan

KPMG AB

Joakim Nertyk
Certifierad kommunal revisor, specialist

Mikael Lind
*Certifierad kommunal revisor
Kundansvarig*

Eskilstuna kommun
Granskning av styrning och uppföljning av fritidshemmen

2023-09-25

dokument. Huruvida detta dokument ska anses vara allmän handling hos mottagaren regleras i offentlighets- och sekretesslagen samt i tryckfrihetsförordningen.

§ 189

KSKF/2023:331

Anmälan av kommunrevisionens granskning av styrning och uppföljning av fritidshemmen

Beslut

1. Kommunrevisionens granskning av styrning och uppföljning av fritidshemmen anmäls och grundskolenämndens svar ska redovisas till kommunfullmäktige.

Ärendebeskrivning

Kommunrevisionen har genomfört en granskning av styrning och uppföljning av fritidshemmen. Grundskolenämnden ska lämna svar på granskningen.

Beslutet skickas till:
Grundskolenämnden

Justerandes sign			Utdragsbestyrkande
------------------	--	--	--------------------